	JOURNAL OF HEALTHCARE MANAGEMENT AND LEADERSHIP (JOHMAL) *** SAĞLIK YÖNETİMİ VE LİDERLİK DERGİSİ	
E-ISSN: 2667-5838	https://dergipark.org.tr/tr/pub/johmal	Paper Type: Research Paper Makale Türü: Araştırma Makalesi
Sayı:1, Nisan 2023	Issue:1, April 2023	Received Date / Geliş Tarihi: 19/02/2023 Accepted Date / Kabul Tarihi: 10/03/2023
SAĞLIK TURİZMİ ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALARININ VOSVIEWER İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ * *** BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF HEALTH TOURISM STUDIES WITH VOSVIEWER		
Atıf / to Cite (APA): Kazak, M. ve Kazak, G. (2023). Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Çalışmalarının Vosviewer ile Bibliyometrik Analizi, Journal of Healthcare Management and Leadership (JOHMAL), (1), 34-45. DOI: https://doi.org/10.35345/johmal.1253318		Mustafa KAZAK* Gülşah KAZAK**

ÖZ

Bu araştırmada sağlık turizmi teması üzerine Web of Science veri tabanında 2012-2023 yılları arasında yayınlanan 10.962 adet makalenin evrimsel sürecini belirlemeye yönelik bibliyometrik analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları ile araştırmaya dahil edilen çalışmaların tema kapsamında çalışma yoğunlukları belirlenerek, gelecekte konuya ilişkin yapılacak çalışmalara yön göstermek amaçlanmaktadır. Web of Science (WOS), bibliyometrik analiz yapılabilmesi için kullanılan programlar için istenilen formatta dosya indirilmesini sağlayan ve hemen hemen tüm önemli araştırma makalelerini içeren çevrimiçi veri tabanı olmasından dolayı çalışmada tercih edilmiştir. Analiz için vosviewer (sürüm 1.6.18) programı kullanılmıştır. WOS sayfasında gereksinimleri karşılayan belgelere ilişkin bilgilerde yayın yılı, dil, dergi, başlık, yazar, kuruluş, anahtar kelimeler, belge türü, özet ve alıntı sayısı yer almaktadır. Çalışmada ortak yazarlık, ortak anahtar kelimeler, ortak atıf, bibliyografik eşleştirme, ortak alıntı ve temaları analiz edilmiştir. Web of Science index'inde Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) (6,055), Social Sciences Citation Index (SSCI) (5,383) ve Emerging Sources Citation Index (ESCI) (2,262) İngilizce dili kullanılarak yayınlanan makaleler bibliyometri analizinde ele alınarak incelenecek yayınlar belirlenmiştir. Bu kısıtlamalara göre yayınlar incelenerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Bibliyometri Analizi, Web of Science, Vos Viewer.

ABSTRACT

In this research, bibliometric analysis was conducted to determine the evolutionary process of 10,962 articles published between 2012-2023 in the Web of Science database on the theme of health tourism. With the results of the analysis, the study intensities of the studies included in the research are determined within the scope of the theme, and it is aimed to guide the studies to be made on the subject in the future. Web of Science (WOS) was preferred in the study because it is an online database that allows downloading files in the desired format for the programs used for bibliometric analysis and contains almost all important research articles. The vosviewer (version 1.6.18) program was used for analysis. Information on documents meeting the requirements on the WOS page includes publication year, language, journal, title, author, organization, keywords, document type, abstract and number of citations. In the study, co-authorship, common keywords, co-citation, bibliographic matching, co-citation and themes were analyzed. Articles published in the Web of Science index using English language will be examined in the bibliometric analysis. publications are determined. According to these restrictions, the results were obtained by examining the publications.

Keywords: Health Tourism, Bibliometric Analysis, Web of Science, Vos Viewer

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bolvadin Sağlık Hizmetleri MYO, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, mustafa.kazak@afsu.edu.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7593-9050>

** Doktorant Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, gulsahkazak42@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1972-0820>

1. GİRİŞ

Sağlık turizmi; “bireylerin hem koruyucu hem tedavi edici hem realite edici hem de sağlığı geliştirici hizmetleri almak amacı ile yaşadıkları ülke dışında bir ülkeye ziyaretleri” şeklinde tanımlanabilmektedir (Tontuş, 2023: 17). Sağlık turizminin temelinde insan sağlığı bulunmaktadır. Ayrıca sağlık turizmi, doğal kaynaklar kullanımıyla üretimi arttıran ve istihdamı arttırabilen bir sektördür. Tüm bu işlevselliğin yerine getirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla bireylerin yönlendirilmesi sonucu sağlık amacıyla uluslararası yapılan seyahatler sağlık turizmi olarak ifade edilmektedir (Gürvardar, 2022: 5).

Türkiye Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık turizmi “termal sağlık turizmi, medikal sağlık turizmi, yaşlı turizmi, engelli turizmini” içerisinde barındırmaktayken (Tontuş, 2023: 17), farklı kaynaklarda sağlık turizmi “medikal (tıbbi) turizm, spa-wellness turizm, termal (kaplıca) turizmi, yaşlı bakımı ve engelli turizmi” olmak üzere kendi içerisinde çeşitlendirildiği görülmektedir (Tengilimoğlu, 2017).

Sağlık turizminin sağlık amaçlı uluslararası hareketlilik sağlaması hem sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlamakta (Tontuş, 2023: 18) , hem de turizm gelirlerine önemli katma değer yaratmaktadır. Dünyada sağlık turizmine ilişkin ayrılan pay ve harcama hesaplarına göre turizmin payı 3,5 trilyon dolar, sağlık turizmi ise 500 milyar dolar seviyesinde olduğu belirtilmektedir (Cinel, 2023; turkiyeturizm, 2022). Her yıl %25 büyüme gösteren sektör olması dolayısıyla ülkeler de sağlık turizminde paylarını alabilmek için politikalarını yeniden düzenlemektedirler. Sektörde Doğu ve Güney Asya (Hindistan, Malezya, Singapur, Kore ve Tayland) ve Güney Amerika (Brezilya, Kosta Rika, Küba Meksika) kendilerini geliştiren ülkeler olduğu görülmektedir (Cinel, 2023).

Sağlık hizmetlerindeki gelişmelere bağlı olarak salgın, küresel büyüme, tıbbi teknolojilerin de etkisiyle son yıllarda yeni tüketim ve üretim modellerine yol açmıştır. Sağlık hizmetlerinde artan bu üretim ve tüketim modelleri ile hastalar farklı ülkelerde farklı beklentiler ile bu hizmet arayışına girdikleri görülmektedir (Sun, Zhong, Law, Li, Deng, ve Yang, 2022:1). Bu hususta ülkelerin sağlık hizmetlerindeki gelişmeleri de sağlık turizminde önemli bir role sahip olmaktadır. Kaliteli, fiyat avantajı sağlayan, erişilebilir, yaşam kalitelerini olumlu etkileyen ve güvenilir sağlık hizmetlerinin sunulması sağlık turizmi hareketliliğine olumlu yansımaktadır (Tengilimoğlu, 2021: 3).

Ayrıca ulaşım imkanlarının kolaylaşması, teknolojinin gelişmesi, akredite olmuş sağlık kuruluşlarının artması, ülke nüfuslarının yaşlanması, küreselleşen sağlık ve yasal düzenlemeler farklılaşan bu hizmet anlayışında bireylerin tercih unsurlarını etkileyen sebeplerden görülmektedir (Tontuş, 2023: 21). Özellikle nüfusun yaşlanması ve kronik hastalıklardaki artışın medikal turizme olan talebi de arttırdığı görülmektedir (Gürvardar, 2022: 10).

Aynı zamanda küresel salgınların sektörü olumsuz etkileyen bir diğer etkenlerden olduğu görülmektedir. Özellikle 2019 yılından itibaren tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını ile turistler seyahat endişesi duymuşlardır. Bu durum ülkelerin sağlık hizmetlerinde, sağlık riski krizi ve seyahat riski ve seyahat destinasyonlarına yönelik yönetim algısıyla karşı karşıya kaldıktan sonra, turistlerin güvenini artırmak için turizm politika yapımcılarına ve uygulayıcılarına etkili stratejiler geliştirmeleri gerekliliğini ortaya koymuştur (Halilur Rahman, Gazi, ve Bhuiyan, 2021: 14).

Bu çalışmada tüm bu etkenler göz önünde bulundurularak sağlık turizmine kapsamlı bir genel bakış sunulmak istenmiştir. Sağlık turizmi kapsamında gelecekteki araştırma yönlerini belirlemek ve sağlık turizmi sektörünün gelişimine katkıda bulunmak için mevcut araştırmalardaki boşlukların tespit edilmesi çalışmada amaçlanmıştır. Çalışma amacına yönelik sağlık turizmi kavramına ilişkin bibliyometri analizi yapılmış olup, kavrama ilişkin literatür özeti sunulduktan sonra araştırmanın yöntemi ve bulgularına yer verilmektedir. Araştırma kapsamında ortaya konulan bulgular ve literatür araştırması neticesinde çalışmanın tartışma ve sonucu değerlendirilmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Yapılan literatür taramasında sağlık turizmine ilişkin sağlıklı yaşam kavramının temel alındığı görülmektedir (Scholz, 2015; Damijanic, 2019; Patterson, Balderas-Cejudo, ve Pegg, 2021; Patterson ve Balderas-Cejudo, 2022; Novelli, Schmitz, ve Spencer, 2006).

Damijanic (2019) Hırvatistan'da sağlıklı yaşam otellerinde kalan misafirlere anket uygulayarak, sağlıklı yaşamla ilgili altı yaşam tarzı boyutu ile turistlerin seyahat motivasyonları arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda sağlıklı yaşam unsurları ile sağlıklı yaşam tarzı arasında bağlantı olduğu, seyahat motivasyonunda, sağlıklı yaşam tarzı ile turistlerin yaşam tarzını (sosyal, entelektüel ve manevi) boyutlarının önemli olduğu belirtilmiştir.

Çalışmalarda sağlık turizmine ilişkin ele alınan bir diğer konu da, nüfusun yaşlanması ve yaşlı turistlerin sağlıklı yaşama ilişkin turizm rolünün ele alınmasıdır (Patterson, Balderas-Cejudo, ve Pegg, 2021; Ferrer, Ferri Sanz, Dura Ferrandis, McCabe , ve Sanchez Garcia , 2016; Tsartsara, 2018; Cesa-Bianchi ve Cristini, 2019). Patterson, vd. (2021) yaptıkları seyahate ilişkin tercih ve sağlık amaçlı seyahat olarak belirlenen iki temaya göre nitel analiz sonucunda, seyahatin yaşlılar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve sağlıklı yaşam tarzı için önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Cesa-Bianchi ve Cristini, (2019), Patterson ve Balderas-Cejudo (2022)'nin çalışmalarının sonucu Patterson, vd. (2021) çalışmasının sonucunu desteklemektedir. Tsartsara (2018) çalışmasında sağlık turizmini belli bir yaş üstünde sadece tedavi veya bakım için değil, eğlence için bütüncül bir konukseverlik yaklaşımı ve muhtemelen uzun vadeli bir bakım türü olarak ele almaktadır. Sağlık turizmi özellikle 65 yaş üstü turistlerde yaşam deneyimleri biriktirme arzusunu kaybetmemişse yapılabilir olarak belirtilmektedir. Buradaki önemli hususun sağlık turizminde geriatrik bir segmente göre yapılan sınıflandırmada, turizmin sadece tıbbi veya sağlıkla içermeyen bir destek sisteminin varlığını olmasının ve bu turizmin amacının tedavi etme niyetinin yanında uzun süreli bir bakım hizmeti verebileceğine de dikkat edilmesi gerektiğidir.

Çalışılan konular içerisinde sağlık turizmi kavramının sürdürülebilir turizm kaynağı olarak ele alındığı (Santos-Roldan, Castillo Canalejo, Berbel-Pineda, ve Palacios-Florencio, 2020), sağlık turizmi ve spor (P.Fokin, 2006), sağlık turizminde yapıcı ve teşvik edici politikalar ile işbirlikçi stratejilerin geliştirilmesi (Wall, Hemingway, ve Curtin, 2017) çalışıldığı görülmektedir. Wall, vd. (2017) yaptığı çalışma neticesinde kurumların işbirlikçi stratejilerin sağlık turizmine ilişkin alguları iyileştireceğini ve refah destinasyonunu teşvik edeceğini belirtmektedir. Çalışmada sağlıklı bir turizm ile ilişki kurma stratejilerinin alkol tüketimini azaltmak, alanları yenilemek ve sağlıklı yaşam refahını teşvik etmek için müdahaleleri içerdiği sonucuna varılmıştır. Liu ve Wang (2013) sağlık turizminin gelişmesinde sağlık, kültür ve eğlence turizmi ile geleneksel Çin sporlarının kaynaşmasının sektörün geliştirilmesinde etkin olduğunu çıkarımında bulunmuşlardır.

Çalışılan sağlık turizmi konularından bir diğeri de medikal turizm türüdür. Hall, (2011) uluslararası tıbbin gelişmesinin sağlık turizmi potansiyelinin artmasında önemli etkisi olduğuna dair sosyal bir çıkarımda bulunmuştur. Eissler ve Casken (2013) çalışmalarının sonuçları Hall'un çalışmasındaki çıkarımları desteklemektedir. Lee (2010) araştırmasında Singapur'da medikal turizme yönelik önde gelen bir tıp merkezi kurulmasının, uzun vadede turist çekeceği sonucuna varmıştır.

Sağlık turizmi yapılmasına elverişli olan kentlerin markalaşmasının ve bu yönde kendilerini geliştirmelerinin de bu sektörün gelişmesinde bir dürtü olarak görüldüğü de çalışmalardaki çıkarımlar arasında yer aldığı görülmektedir (Hamid ve Putit, 2012). Mevcut altyapıya ve tıbbi tesislere sahip kentlerin de kendilerini geliştirme ve hedeflerini talepler karşısında güncel tutarak sağlık turizmi kapsamında bireysel programlar tasarlanması da öneriler arasında yer almaktadır (Dunets, Yankovskaya, Plisova, Mikhailova, Vakhrushev, ve Aleshko, 2020).

Sağlık turizmi çeşitlerinden olan termal turizm de araştırmalarda yer almaktadır. Kaplıcaların, halk sağlığı sisteminin bir parçası olduğu ve kaplıca turizminin yerli turistlerden sektörde yüksek bir pay almasına neden olduğu çıkarımlar arasındadır (Kosikova veLitavcova, 2020).

Sağlık turizm sermaye piyasasının kurum ve düzeninde yayınlanacak “garantili-ımtiyazlı tahvillerin sektör için yeni ve üretken bir fırsat olarak görülmesi de finansal açıdan farklı bir bakış açısı ile ele alınmış çalışmalar arasında yer almaktadır (Çokgüngör, 2021).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada “sağlık turizmi” (health tourism) konusuna ilişkin bibliyometrik analiz yapılmıştır. Bibliyometri, belirli bir konuyla ilgili yapılan makalelerin matematiksel yollarla nicel olarak analiz edebilen istatistiksel bir yöntemdir olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu analiz yöntemi ile çalışmaların kalitesine erişebilir, araştırmaların kilit alanlarını analiz edebilir ve gelecekteki çalışmaların yönünü tahmin edilebilir. Web of Science (WOS), bibliyometrik analiz yapılabilmesi için kullanılan programlar için istenilen formatta dosya indirilmesini sağlayan ve hemen hemen tüm önemli araştırma makalelerini içeren çevrimiçi veri tabanı olmasından dolayı çalışmada tercih edilmiştir (Yu , et al., 2020:2).

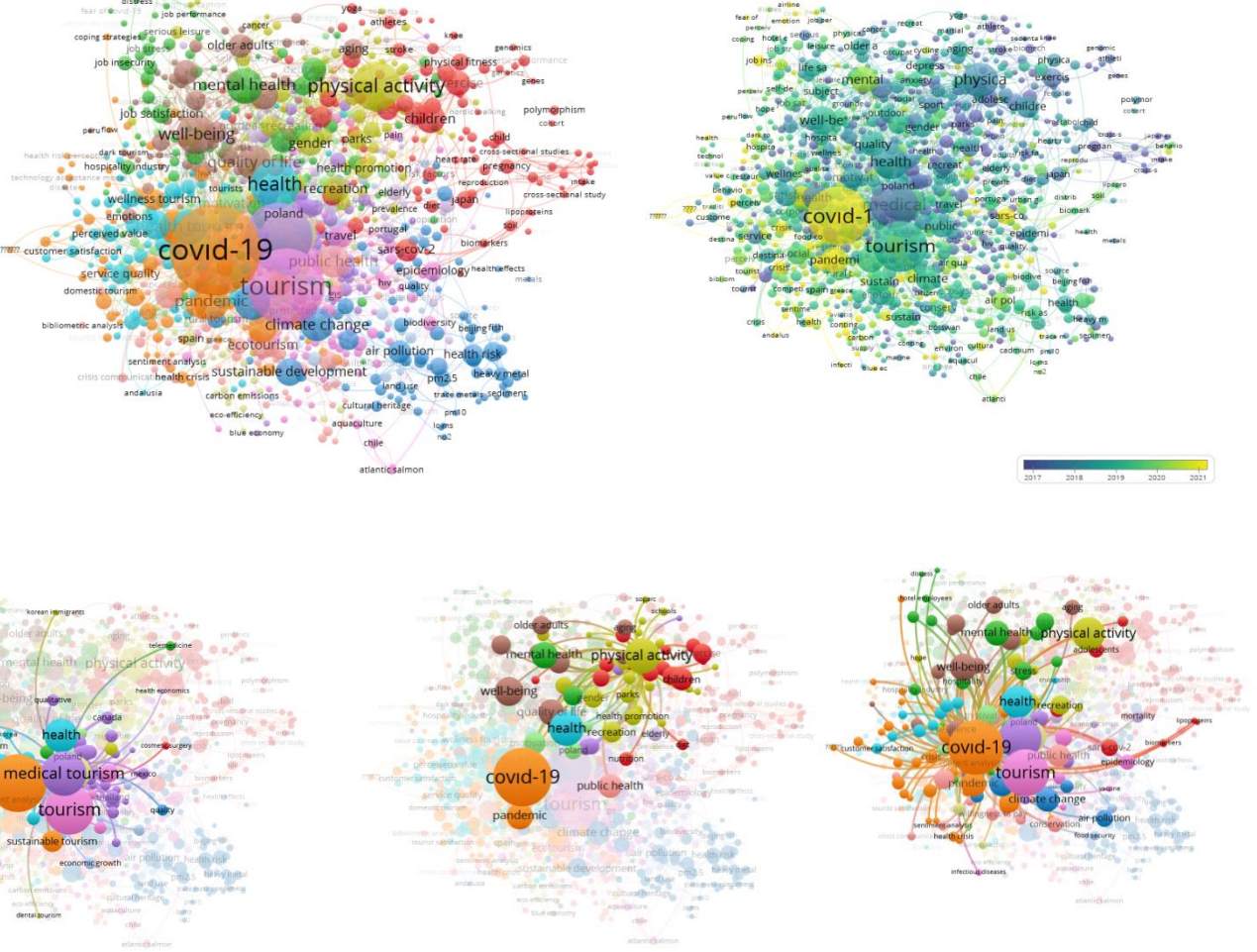
Analiz için vosviewer (sürüm 1.6.18) programı kullanılmıştır. WOS'tan alınan arama sonuçları, vosviewer yazılımına aktarılabilir. WOS sayfasında gereksinimleri karşılayan belgelere ilişkin bilgiler txt formatında dışa aktarılmıştır. Aktarılan format içerisinde yayın yılı, dil, dergi, başlık, yazar, kuruluş, anahtar kelimeler, belge türü, özet ve alıntı sayısı yer almaktadır. 26 Aralık 2022 tarihinde bu bilgilere erişim sağlanmıştır. Çalışmada ortak yazarlık, ortak anahtar kelimeler, ortak atıf, bibliyografik eşleştirme, ortak alıntı ve temaları analiz edilmiştir. Sağlık turizmine ilişkin güncel makalelerin incelenmesi adına 2012-2023 yılları arasında Web of Science index'inde Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) (6,055), Social Sciences Citation Index (SSCI) (5,383) ve Emerging Sources Citation Index (ESCI) (2,262) İngilizce dili kullanılarak yayınlanan makaleler bibliyometri analizinde ele alınmıştır. Bu kısıtlamalara göre 10,962 yayın bulunmuştur.

Vosviewer programında analiz sonucu oluşan şekillerdeki düğümlerin boyutları oluşum sıklıklarını göstermektedir. Düğümler arasındaki eğriler çizgiler, aynı yayında kelimelerin birlikte kullanılmalarını ifade etmektedir. İki düğüm arasındaki mesafe ne kadar kısaysa, iki anahtar kelimenin bir arada bulunma sayısı da o kadar fazla olduğunu belirtmektedir (Eck ve Waltman, 2022). Çalışmada kullanılan grafikler vosviewer programına aktarılan txt dosyalarından elde edilen verilerle Excel programı kullanılarak hazırlanmıştır.

3.1. Anahtar Kelimelerin Bibliyometrik Analizi

WOS veri tabanından arama sonucu elde edilen 10.962 yayın içerisinde en az 5 defa ve üstü kullanılan anahtar kelimeler analize dahil edilmiştir. 27.850 anahtar kelimedenden 1432 adet anahtar kelimeye ulaşılmıştır. En çok kullanılan anahtar kelimeler, “COVID-19” olduğu görülmekte, bunu “tourism”, “medical tourism”, “physical activity” ve “health” kelimeleri izlemektedir. “Tourism”, medical tourism”, “health” ve “pandemic” kelimeleri ile güçlü bir bağlantısı olan “COVID-19” kelimesinin toplam bağlantı gücü 1.279’dur.

Şekil 1: 5 defa ve üstü kullanılan anahtar kelimeler ve yıllar göre dağılımı

Sağlık turizmine ilişkin bulunan yayınlarındaki anahtar kelimelerin bibliyometrik analizi doğrultusunda Şekil 1 incelendiğinde kullanılan anahtar kelimelerden COVID 19’un özellikle 2021 yılında çalışıldığı ve önceki yıllarda bu kelimenin çalışmalarda yer almadığı görülmektedir. Yeni bir akut bulaşıcı hastalık olan koronavirüs (COVID-19) ilk olarak 2019 yılının Aralık ayında Wuhan’da rapor edilmiştir. Bu salgın hastalık daha sonra önce Çin’in tüm eyaletleri olmak üzere tüm Dünya’da yayılarak küresel bir pandemi oluşturmuştur. 2020 yılı içerisinde COVID-19’a ilişkin çalışmalar yeni başlamış olduğundan, sağlık turizmi ve bu salgın hastalığa ilişkin çalışmaların 2021 yılında yoğunluk gösterdiği ifade edilebilir.

3.2. Yayın Çıktısının Bibliyometrik Analizi

2022 Aralık ayı itibari ile Web of Science üzerinden sağlık turizmine ilişkin yapılan tüm makaleler taranmıştır. Arama yalnızca “health tourism” kelimesi kullanılarak çıkan yıllara ilişkin yayın sayıları tablo 1’de verilmiştir. Konuya ilişkin makalelerin özellikle 2004 yılından itibaren artarak devam ettiği görülmektedir.

Tablo 1: Yıllara ilişkin yayın sayıları

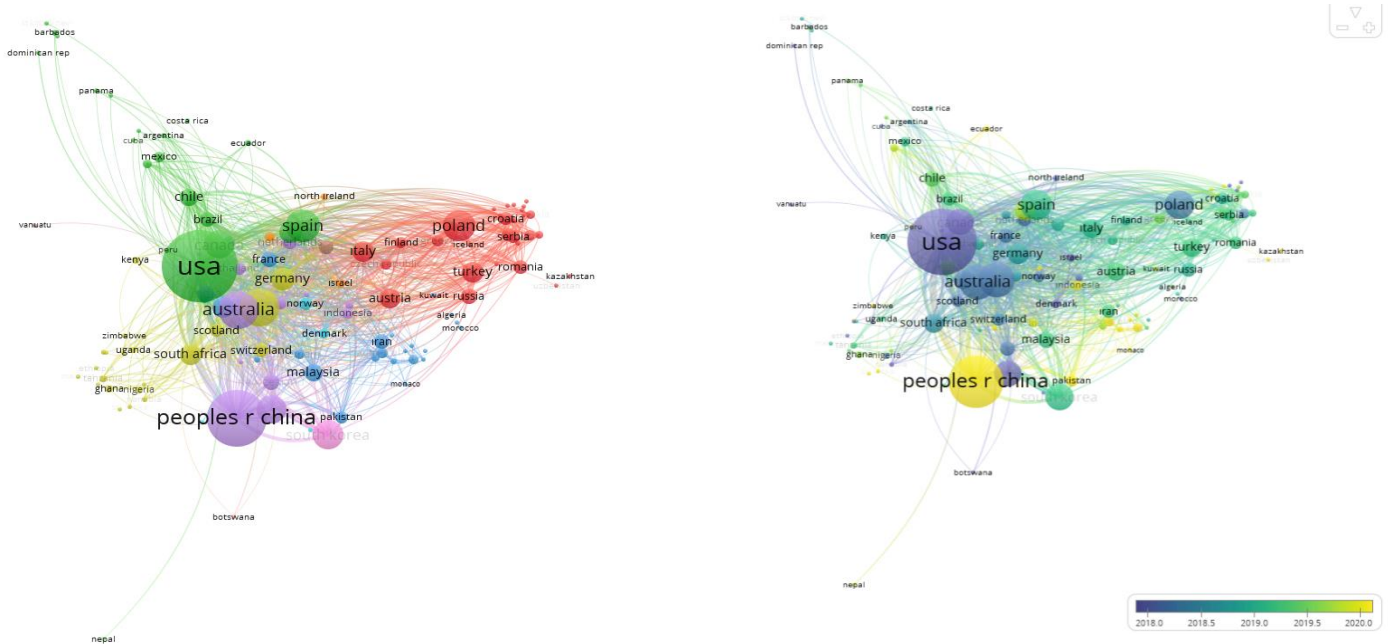
2023	16	2013	458	2004	33	1995	17
2022	1,978	2012	418	2003	31	1994	6
2021	1,932	2011	387	2002	24	1993	14
2020	1,517	2010	301	2001	27	1992	7
2019	1,175	2009	202	2000	13	1991	4
2018	886	2008	181	1999	12	1990	1
2017	738	2007	121	1998	15	1989	2
2016	677	2006	90	1997	10	1987	1
2015	613	2005	70	1996	12	1984	1
2014	554						

WOS veri tabanında kavrama ilişkin ilk çalışmanın 1984 yılında başladığı görülmektedir. 1984 ve 2023 yılları arasında 12,544 yayınlanan makale indekslenmiştir.

3.3. Yayın Yapan Ülkelerin Bibliyometrik Analizi

Sağlık turizmine ilişkin en çok yayın yapan ülkeler sırasıyla “ABD”, “Çin”, “İspanya” ve “Avustralya” olduğu Şekil 2’de görülmektedir. 2018 yılında özellikle ABD’de çalışmaların daha yoğun olduğu ve 2020 yılından itibaren Çin’de daha fazla konuya ilişkin çalışma yapıldığı ifade edilebilir.

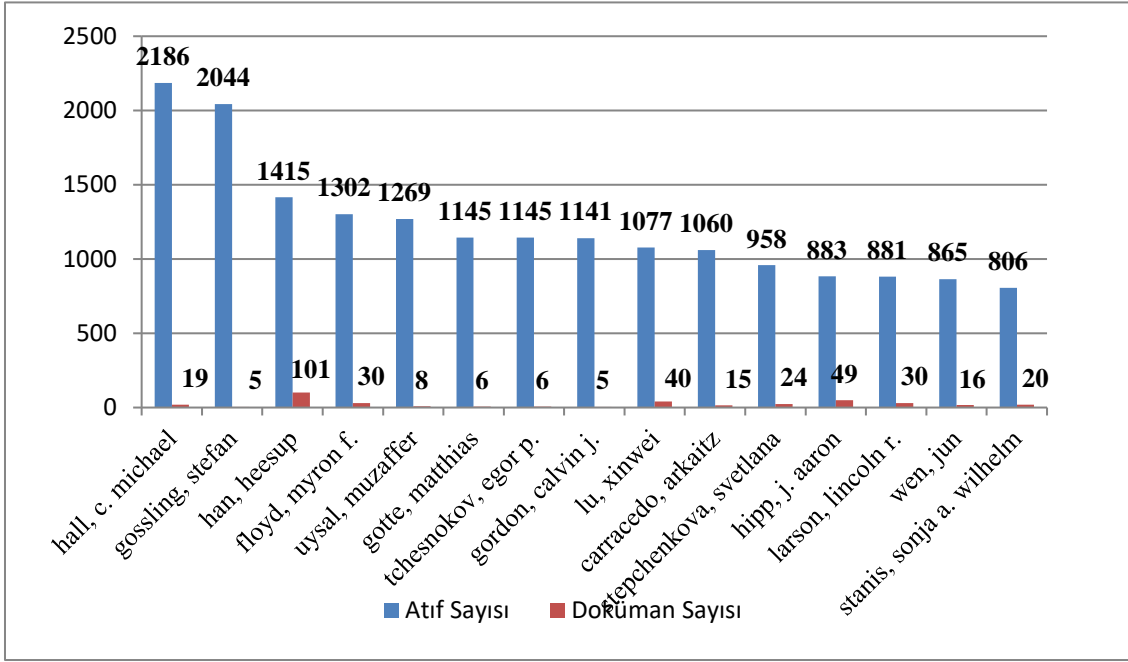
Şekil 2: Yayın yapan ülkeler ve yıllara göre dağılımı

3.4. Atıf Alan Yazarlar Bibliyometrik Analizi

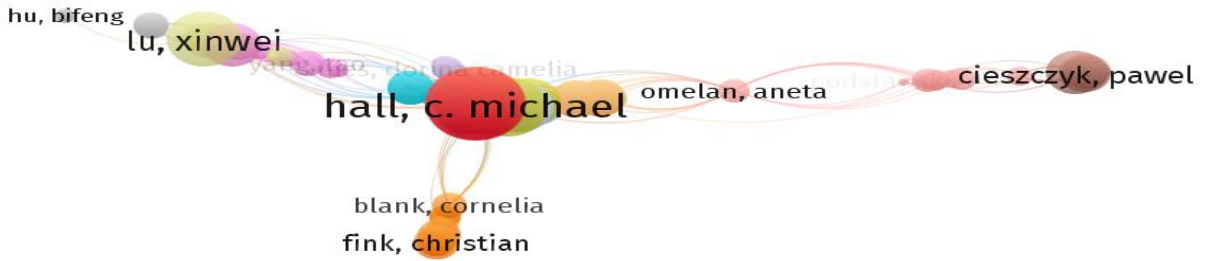
Sağlık turizmine ilişkin yapılan çalışmalarda en çok atıf alan ilk 15 yazarın atıf sayısı ve doküman sayılarına ait grafik Tablo 2’de verilmiştir. Grafikte görüldüğü üzere en yüksek sayıda atıf Michael C. Hall (19 makalede 2186 adet atıf) olduğu görülmektedir. Fakat değerlendirmeyi en çok dokümana göre belirlenirse Heesup Han 101 dokümanda (1415 atıf) atıf aldığı görülmektedir.

Tablo 2: En çok atıf alan 15 yazar grafiği

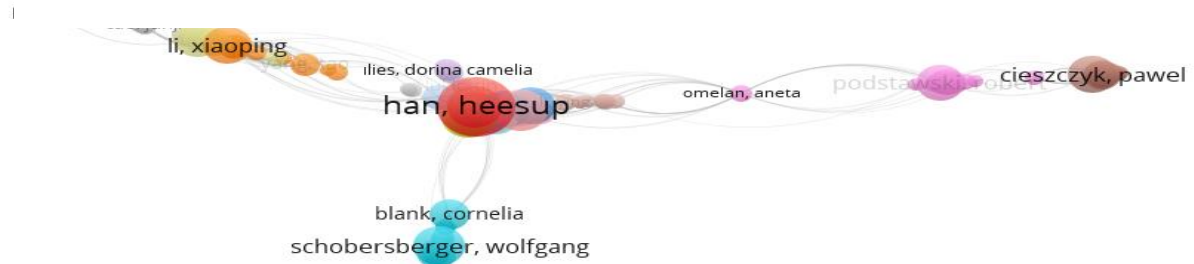

Vosviewer programında atıf alan yazarlar incelendiğinde toplamda 35706 yazar içerisinde 971 yazar eşik seviyesini karşılamaktadır. 971 yazar içerisinde birbirleri ile güçlü bağlantı kurulabilenler hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda 606 tanesi arasında en güçlü bağlantı kurulduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3: Görselleştirmede atıflara göre yazar bağlantısı

Şekil 4: Görselleştirmede dokümanlara göre yazar bağlantısı

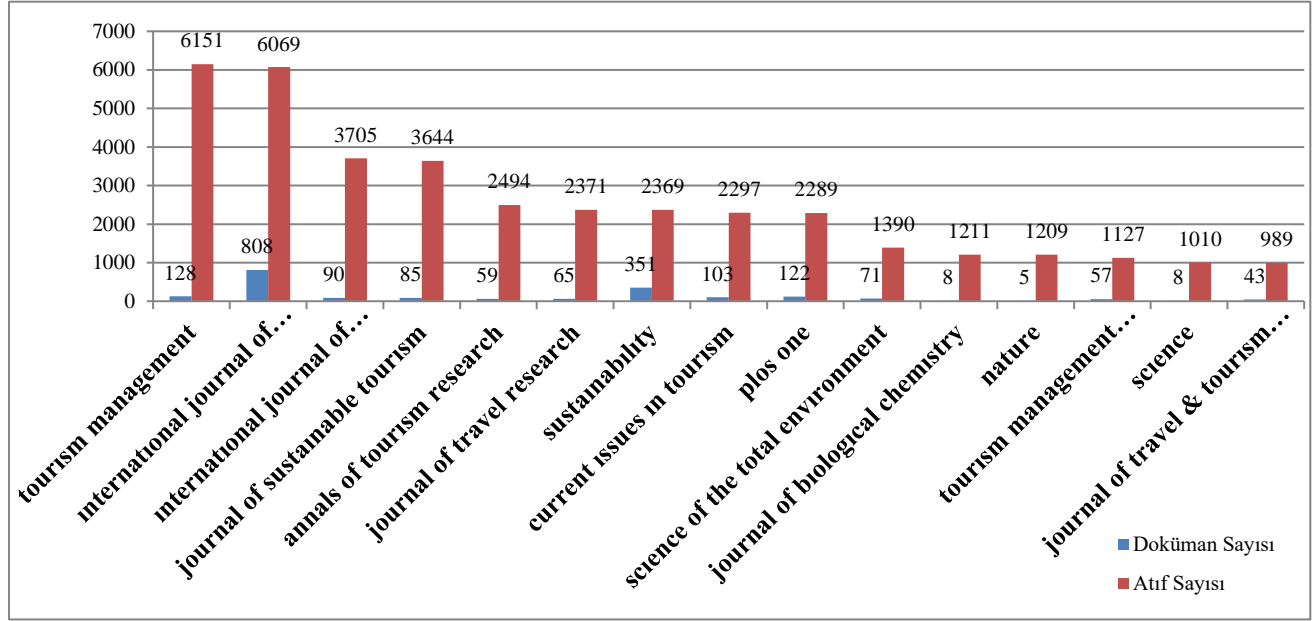

Şekil 3'te Michael C. Hall (19 makalede 2186 adet atfı)'un toplam bağlantı gücü 175 olduğu görülmektedir. Şekil 4'te görselleştirmede en çok dokümanda atfı alan yazar Heesup Han'ın toplam bağlantı gücü 278'dir.

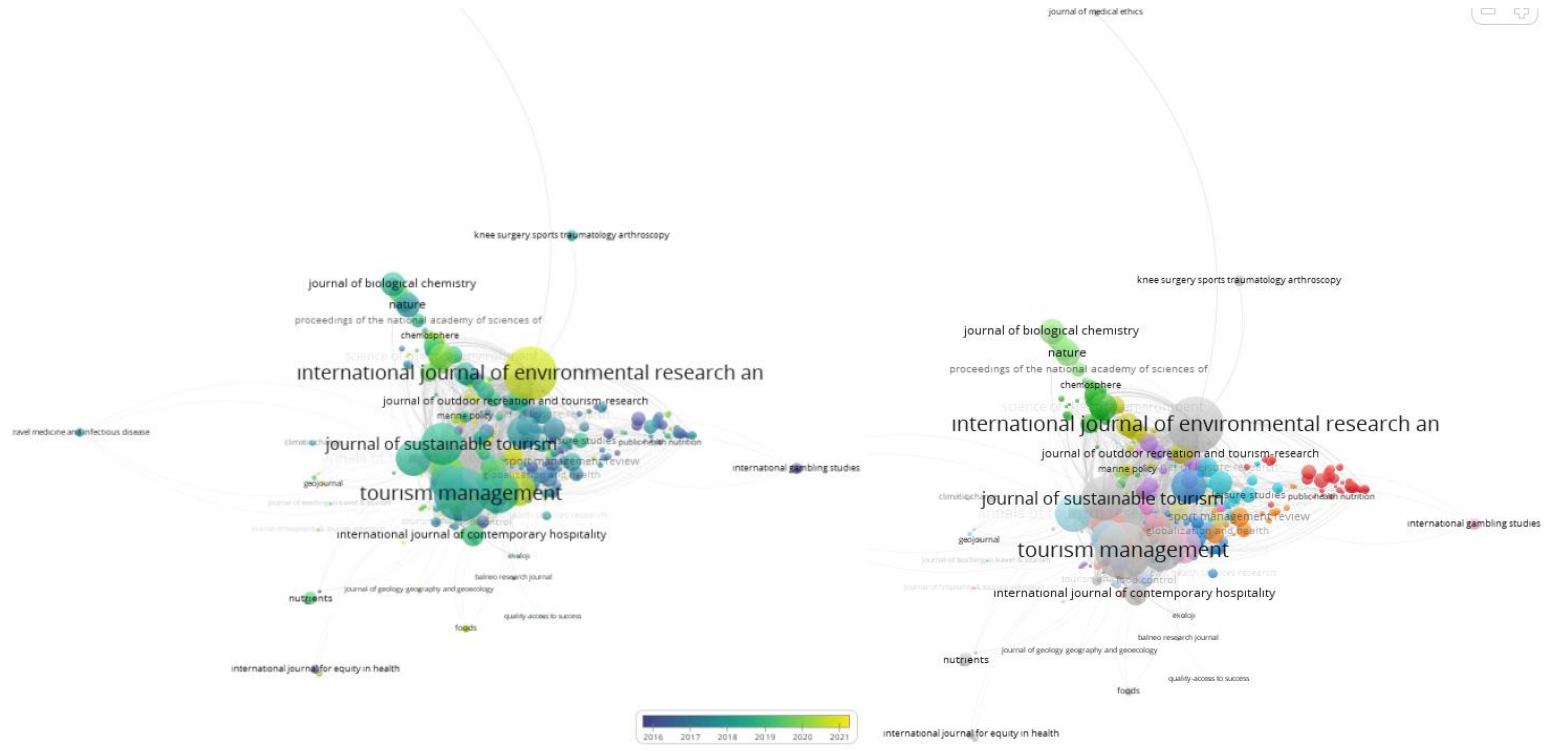
3.5. Atfı Alınan Kaynakların Bibliyometrik Analizi

Vosviewer programında atfı alınan toplam 3015 kaynaktan 414 tane kaynak eşik seviyesini karşılamaktadır. 414 kaynağın birbirleri ile güçlü bağlantı kurulabilenler hesaplanmış ve kaynaklar arasında 356 tanesi arasında en güçlü bağlantı kurulduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: En çok atfı alan ilk on beş kaynak grafiği

Şekil 5: Atıf alan kaynakların yoğunluğu ve yıllara göre dağılımı

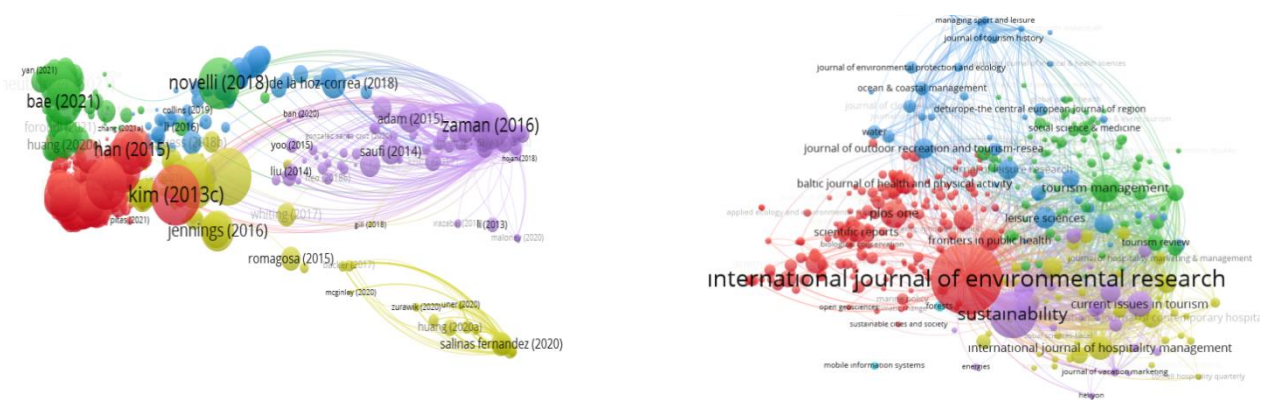

En çok atıf sayısına sahip dergiler “Tourism Management” (6151) ve “International Journal of Environmental Research and Public Health” (6069) olarak bulunmuştur. Özellikle konuya ilişkin 2021 yılında en çok atıf alan kaynak (Şekil 5) International Journal of Environmental Research and Public Health olduğu görülmektedir.

3.6. Bibliyografik Eşleştirme ve Ortak Alıntının Bibliyometrik Analizi

Belge ve kaynak için yapılan bibliyografik eşleştirme sonrası oluşturulan haritalar Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6: Belgelerin ve kaynakların bibliyografik eşleştirilmesi

Yapılan analiz sonucunda belge bibliyografik eşleştirmesinde 5 küme elde edilmiştir. Küme ortalama 2,43 öge içermektedir. Kümelerin yoğunlaştığı kırmızı kümelerin araştırma alanı turizm/sağlık turizminde pazarlama alanında yapıldığı görülmektedir. Kırmızı renklerde en yoğun makale örnek makale olarak alınmıştır. Örnek makale, 2013 yılında Kyungmi Kim, Muzaffer Uysal ve M. Joseph

sağlık turizmlerinin tanıtımına pozitif etkisi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu ülkelerin salgın sonrası sağlık turizmi hizmetlerine yöneleceği çıkarımlar arasında yer almaktadır (Çıtak ve Keklik, 2022: 169).

Koronavirüs salgının Çin’de başlaması bu ülke bazında özellikle 2020 yılından sonra çalışmaları yoğunlaştırmıştır. Çalışmada sağlık turizmine ilişkin en çok yayın yapan ülkelerin sırasıyla “ABD”, “Çin “İspanya” ve “Avusturalya” olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin 2018 yılında özellikle ABD’de çalışmaların daha yoğun olduğu görülmekte iken, 2020 yılından itibaren Çin’de daha fazla konuya ilişkin çalışma yapıldığı ifade edilmektedir.

Özet kelime dahilinde çalışmaların 6 küme oluşturduğu görülmektedir. Küme yoğunluklarında sağlık turizmi çeşitlerinden medikal turizme ilişkin çalışmaların yoğunlukta olduğu ifade edilebilmektedir.

COVID-19 salgının uzun dönemi kapsamı ve etkisinin yüksek olması 2020 yılından itibaren çalışmalarda da baskın konu olmaktadır. Sağlık turizmi sektöründeki potansiyel büyüme ülkeleri ve kentleri bu alanda politikalar üretmeye yönlendirmektedir. Dolayısıyla alan yazında konuya ilişkin yapılacak araştırmalar bu sektörün gelişmesinde önem arz etmektedir.

Sektörün önemi ve getirisi değerlendirildiğinde konuya ilişkin yapılacak çalışmaları değerlendirmek ve yön vermek de oldukça önemli olmaktadır. Araştırma gelecekte yapılacak çalışmalara yön göstermek ve yapılan çalışmaları değerlendirmek amacıyla 26 Aralık 2022 tarihine kadar Web of Science veri tabanında “healthy tourism” kelimesi içeren makaleler üzerinde yapılmıştır.

Araştırmada çıkan bulgular neticesinde alan yazında konuya ilişkin eksik görülen alanlarda çalışma yapılarak katkı sağlanması konunun geliştirilmesi açısından önemli olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Cesa-Bianchi, G., ve Cristini, C. (2019). Tourism, Aging, Healthy And Well-Being: Reflections On The Observations Made By Professor Marcello Cesa-Bianchi. *Ricerche Di Psicologia*, 42(4): 721-741.
- Cinel, B. (2023). *Koronavirus ve Sağlık Turizmi*. tarihinde İZSATU-İzmir Sağlık Turizmi Derneği: <http://izsatu.org.tr/koronavirus-ve-saglik-turizmi>, 01.02.2023
- Çıtak, G., ve Keklik, B. (2022). Covid-19 Pandemisinin Sağlık Turizmine Etkisinin Nitel Bir Araştırma İle İncelenmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(2): 161-172.
- Çokgüngör, H. Ö. (2021). Health Tourism Bonds. *Maliye Dergisi*, 4(1): 1-17.
- Damijanic, A. T. (2019). Wellness and Healthy Lifestyle İn Tourism Settings. *Tourism Review*, 74(4): 978-989.
- Dunets, A., Yankovskaya, V., Plisova, A., Mikhailova, M., Vakhrushev, I., ve Aleshko, R. (2020). Health Tourism In Low Mountams: A Case Study. *Entrepreneurship And Sustainability Issues*, 7: 2213-2227.
- Eck, N.J. , ve Waltman, L. (2022). *VOSviewer Manual*. Universiteit Leiden.
- Eissler, L., ve Casken , J. (2013). Seeking Health Care Through International Medical Tourism. *Journal Of Nursing Scholarship*, 45(2): 177-184.
- Ferrer, J., Ferri Sanz, M., Dura Ferrandis, E., McCabe , S., ve Sanchez Garcia , J. (2016). Social Tourism and Healthy Ageing. *International Journal Of Tourism Research*, 18(4): International Journal Of Tourism Research.
- Gürvardar, Y. (2022). Türkiye’de Sağlık Turizmine Yönelik Uygulamaların Paydaş Görüşleri İle Değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi: Ankara.
- Hall, C. M. (2011). Health And Medical Tourism: A Kill Or Cure For Global Public Health? *Tourism Review*, 66(1-2): 4-15.
- Halilur Rahman, M., Gazi, E., ve Bhuiyan, M. (2021). Effect Of Covid-19 Pandemic On Tourist Travel Risk And Management Perceptions. *Plos one*, 16(9): 1-19.
- Hamid, S., ve Putit, N. (2012). Branding Kuching City As Health Tourism Destination. *International Hospitality and Tourism Conference (IHTC)*, 263-268.

- Kosikova, M., ve Litavcova, E. (2020). Health Tourism In Slovak Medical Spas. *13th International Days Of Statistics And Economics*, 794-803.
- Lee, C. G. (2010). Health Care And Tourism: Evidence From Singapore. *Tourism Management*, 31(4): 486-488.
- Liu, X., ve Wang, H. (2013). Study on Health Tourism Products Basing on Traditional Chinese Sports Health Culture. *2013 International Conference On Social Sciences Research (SSR 2013)*, 2: 109-113.
- Novelli, M., Schmitz, B., ve Spencer, T. (2006). Networks, Clusters And Innovation In Tourism: A UK Experience. *Tourism Management*, 27(6): 1141-1152.
- P.Fokin, S. (2006). Sports And Healthy Tourism: A Problem of A Terminological Means. *Pedagogics Psychology Medical-Biological Problems Of Physical Training And Sports*, 8: 88-90.
- Patterson, I., ve Balderas-Cejudo, A. (2022). Tourism Towards Healthy Lives And Well-Being For Older Adults And Senior Citizens: Tourism Agenda 2030. *Tourism Review*, 1-16.
- Patterson, I., Balderas-Cejudo, A., ve Pegg, S. (2021). Tourism Preferences Of Seniors And Their Impact On Healthy Ageing. *Anatolia-International Journal Of Tourism And Hospitality Research*, 32(4): 553-564.
- Roman, M., Roman, M., ve Wojcieszak-Zbierska, M. (2023). Health Tourism—Subject of Scientific Research: A Literature Review and Cluster Analysis. *Int. J. Environ. Res.Public Health*, 1-17.
- Santos-Roldan, L., Castillo Canalejo, A., Berbel-Pineda, J., ve Palacios-Florencio, B. (2020). Sustainable Tourism as a Source of Healthy Tourism. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(15): 2-15.
- Scholz, P. (2015). Focus On Healthy Lifestyle In Youth Tourism. *10th International Conference on Topical Issues of Tourism*, 446-458.
- Sun, S., Zhong, L., Law, R., Li, X., Deng, B., ve Yang, L. (2022). Health Tourism Evolution: A Review Based on Bibliometric Analysis and the China National Knowledge Infrastructure Database. *Sustainability*, 1-14.
- Tengilimoğlu, D. (2017). *Sağlık Turizmi* (Cilt 2. Baskı). Siyasalkitap: Ankara.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık Turizmi Ve Devlet Teşvikleri. *Journal of Life Economics*, 8(1): 1-10.
- Tontuş, H. (2023). *Sağlık Turizmi Nedir?* SATURK Yayını: Ankara.
- Tsartsara, S. I. (2018). Definition of a new type of tourism niche-The geriatric tourism. *International Journal Of Tourism Research*, 20(6): 796-799.
- Türkiye'nin Sağlık Turizminde 2023 Hedefi 1,5 Milyon Sağlık Turisti* (10.10.2022) (<https://www.turkiyeturizm.com/turkiyenin-saglik-turizminde-2023-hedefi-15-milyon-saglik-turisti-70376h.htm> Erişim Tarihi: 01.02.2023)
- Wall, S., Hemingway, A., ve Curtin, S. (2017). Engaging With A Healthy Tourism "Offer": Strategies To Improve Place Perceptions. *Worldwide Hospitality And Tourism Themes*, 9(5): 525-533.
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7396244/> Erişim Tarihi: 16.01.2023